

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**

ADNAN CEYLAN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2016/7302
Karar Tarihi : 8/9/2020

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Burhan ÜSTÜN
Muammer TOPAL
Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Selçuk KILIÇ
Başvurucu : Adnan CEYLAN
Vekili : Av. Hasan ERDEM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; terör olayında yaralanma nedeniyle yaşam hakkının uğranılan maddi ve manevi zararların tazmin edilmesi istemiyle açılan tam yargı davasının reddedilmesi ve yargılamanın makul süre içinde tamamlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/4/2016 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirilmesine gerek görülmediğini belirtmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde bulunan İngiliz Konsolosluğuna 20/11/2003 tarihinde yapılan terör saldırısı sonucu meydana gelen patlamada başvuru ağır şekilde yaralanmıştır.

9. Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından verilen 31/3/2004 tarihli sağlık kurulu raporu ile başvuru oranında iş gücü kaybı olduğu belirlenmiştir.

10. Başvuru, zararın tazmini istemiyle 14/10/2004 tarihinde İçişleri Bakanlığı ve İstanbul Valiliğine (İdareler) başvurmuş; 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesine istinaden maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurunun cevap verilmeksizin zımnen reddi üzerine başvuru 21/2/2005 tarihinde İstanbul 6. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 38.000 TL maddi, 22.000 TL manevi zararın tazmini istemiyle dava açmıştır.

11. Yargılama devam ederken İstanbul Valiliği Zarar Tespit Komisyonunca (Komisyon) 29/6/2007 tarihinde 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca başvurucuya 1.841 TL ödenmesine karar verilmiştir. Başvuru, belirtilen bedel üzerinden düzenlenen sulhnameyi imzalamamış ve 2/11/2007 tarihinde uyuşmazlık tutanağı düzenlenmiştir.

12. Mahkeme 26/9/2008 tarihli kararıyla davanın kısmen kabulüne, 22.650,30 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminatın başvuruca ödenmesine karar vermiştir. Karar. Danıştay Onuncu Dairesinin (Daire) 26/4/2013 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma gerekçesinde özetle 5233 sayılı Kanun'un yargısal ve bilimsel içtihatlarla kabul edilen sosyal risk ilkesinin yasalaşmış hâli olduğu, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra yargısal içtihat yoluyla sosyal risk ilkesinin uygulanmasının mümkün olmadığı, buna göre söz konusu olayın meydana gelmesinde idarenin kusurunun var olup olmadığına tespit edilmesi ve idarenin kusurunun saptanması hâlinde uyuşmazlığın 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre çözümlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca idarenin hizmet kusurunun ve kusursuz sorumluluğunun bulunmadığı sonucuna varılıp davanın reddedilmesi durumunun idarenin 5233 sayılı Kanun'dan doğan sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı da hüküm altına alınmıştır.

13. Mahkemece bozma kararına uyularak 4/12/2013 tarihli ara karar ile İdarelerden davaya konu terör eylemiyle ilgili olarak herhangi bir ihbar ya da istihbari bilginin kendilerine intikal edip etmediği ve meydana gelen zararın oluşumunda herhangi bir kamu idaresinin katkısının bulunup bulunmadığı sorulmuş, ilgili bilgi ve belgelerin gönderilmesi istenmiştir. Söz konusu ara karara verilen 15/1/2014 tarihli cevapta İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü arşiv kayıtlarında yaptırılan tetkikte uyuşmazlık konusu olayın El Kaide terör örgütü bağlantılı olarak organize edilen bir eylem olduğu fakat olay ile ilgili ihbar ya da istihbari bilginin idarelere intikal etmediği, intihar eyleminde başvuruca hedef alınmadığı, İngiltere Başkonsolosluğunun hedef alındığı, terör eyleminin bireysel bir olay olması nedeniyle önceden öngörülmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

14. Mahkeme 30/4/2014 tarihli kararında, ara karara İdarelerce verilen cevabın da gözönünde bulundurulması suretiyle zararın İdarelerden kaynaklanan bir sebepten deği üçüncü şahısların kusurundan doğduğunu, bu nedenle kusurlu veya kusursuz sorumluluk ilkeleri uyarınca idarenin sorumluluğu cihetine gitme olanağı bulunmadığını belirterek

davanın reddine karar vermiş; öte yandan davanın reddedilmesinin idarenin 5233 sayılı Kanun'dan doğan sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağını ve başvurusu hâlinde 5233 sayılı Kanun çerçevesinde ödenmesine karar verilip henüz tahsil edilmeyen tutarın başvuru tarafından istenebileceğini belirtmiştir.

15. Karar, Dairenin 12/11/2014 tarihli kararıyla onanmış; karar düzeltme istemi ise Dairenin 20/1/2016 tarihli kararıyla oyçokluğuyla reddedilmiştir. Karşıoy gerekçesinde özette 5233 sayılı Kanun'un sadece maddi tazminatları karşılayan hükümlere yer vermesinin manevi tazminat açısından idarenin sorumluluk alanını daraltan veya yargı yolunu kapatan bir düzenleme olarak değerlendirilemeyeceği, kanunda manevî zararların idareden talep edilemeyeceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmadığı ve bu hususlar değerlendirilmeden verilen kararın hukuka uygun olmadığı belirtilmiştir.

16. Karar düzeltme isteminin reddine yönelik karar 17/3/2016 tarihinde tebliğ edilmiş, başvuru 14/4/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

17. 5233 sayılı Kanun'un 1., 2., 4., 6., 7., 8., geçici 1., geçici 4. maddeleri (*Celal Demir*, B. No: 2013/3309, 6/2/2014, §§ 15-21, 23).

18. 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"1. İdari dava türleri şunlardır:

...

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

19. 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

B. Anayasa Mahkemesi Kararı

20. Anayasa Mahkemesinin 25/6/2009 tarihli ve E.2006/79, K.2009/97 sayılı kararı şöyledir:

"5233 sayılı Yasa, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin maddi zararlarının özellikle yargı yoluna

gümlerine gerek kalmadan, idarece en kısa süre içinde ve sulh yoluyla karşılanması amacıyla hazırlanmış bir yasadır. Yasa bu yönüyle zararlı uğrayan vatandaş ile devlet arasındaki uyumsuzlukta yargı yoluna gidilmeden alternatif bir çözüm yöntemi getirmiştir. Yasakoyucu bu amaca uygun olarak yargılama hukuku kurallarından farklı hükümler öngörerek buna ilişkin esasları Yasa'da ayrıntılı olarak kurula bağlamıştır.

İdare, yürüttüğü hizmetin doğrudan sonucu olan, nedensellik bağı kurulabilen zararları kusur sorumluluğu ilkesi uyarınca tazminle yükümlüdür. Ancak bazen idare, kusur koşulu ve nedensellik bağı aranmadan da meydana gelen bazı zararlardan sorumlu olabilmektedir. Bunlar, idarenin kendi faaliyet alanıyla ilgili önlemle yükümlü olduğu halde önleyemediği zararlardır. 5233 sayılı Yasa'da yer alan sorumluluğun dayanağını da kusursuz sorumluluğun bir türü olan ve bilimsel ve yargusal içtihatlarla geliştirilen 'sosyal risk ilkesi' oluşturmaktadır.

Terör ve terörle mücadelede doğan ancak idari bir eylem veya işlemle nedensellik bağı bulunmayan maddi zararların karşılanmasına ilişkin 5233 sayılı Yasa'daki düzenlemeler, yasakoyucunun sosyal hukuk devletinin gereği olarak sorumluluk hukukunun genel ilkelerine yasayla getirdiği bir istisnadır. İdarenin kusurunun bulunmadığı ancak 'sosyal risk ilkesi' gereği sulh yoluyla karşılanması gereken zararların nelerden ibaret olduğunun tespiti, yasakoyucunun takdir yetkisi içindedir. İtiraz konusu kurallarda yer alan maddi zararların öncelikle sulh yoluyla karşılanmasına ilişkin hükümlerin bulunmasını bu kapsamda değerlendirmek gerekir.

5233 sayılı Yasa, idarenin eylem ve işleminin sonucu olmayan ve herhangi bir idari işlem veya eylemle doğrudan nedensellik bağı da bulunmayan, ancak terör ve terörle mücadele sırasında meydana gelen zararların da tazmini yolunu açan, bu anlamda idarenin kusursuz sorumluluk alanını genişleten bir yasadır. Bu Yasa idarenin kusursuz sorumluluk alanını genişletmekle birlikte, aynı zamanda terör ve terörle mücadele sırasında meydana gelen zararlardan sadece 'maddi' olan kısmının sulh yoluyla tazminine ilişkin esas ve usulleri belirlemektedir. Yasa'da bu zararlardan 'manevi' olan kısmın idareden talep edilemeyeceğine ilişkin bir hükme yer verilmediği gibi, 12. maddede 'sulh yoluyla çözülemeyen uyumsuzluklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır' denilerek Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasına paralel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu nedenle itiraz konusu ibare, idarenin sorumluluk alanını daraltan veya idari işlem veya eylemlere karşı yargı yolunu kapatan bir hüküm içermemektedir."

C. Danıştay Kararları

21. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/3/2014 tarihli ve E.2013/1489, K.2014/1219 sayılı ilamının ilgili kısmı şöyledir:

"5233 sayılı Yasa, idarenin terör olaylarına dayalı kusursuz sorumluluk alanını genişleten, oluşan zararların yargı yoluna başvurmadan sulh yoluyla ödenmesine öngören, bu yönüyle uyumsuzluğun sadece maddi zararlara ilişkin kısmının yargı dışı alternatif bir yöntemle giderilmesini sağlayan, ancak manevi zararların karşılanmasını da engellemeyen nitelikte bir yasadır.

Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 18888/02 nolu başvuruya konu 12/01/2006 günlü Aydın İçyer - Türkiye kararının 81. paragrafında, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Kaynaklanan Zararların Karşılanması Hakkında Kanunla ilgili olarak 'Tazminat Kanun'unda yalnız maddi zararlar için tazminat talep etme olanağının bulunduğu doğru olsa da Kanun'un 12. maddesinin idari mahkemelerde manevi zarar için tazminat talep etme olanağı verdiği görülmektedir.' ifadesine yer verilmiştir.

Bu durumda, terör olayları nedeniyle meydana gelen ve sosyal risk ilkesi kapsamında bulunup 5233 sayılı Yasa uyarınca karşılanmayan ilgililerin ileri sürdükleri manevi zarara bağlı tazminat taleplerine ilişkin uyuşmazlıklarda, idare hukukunun tazminata ilişkin ilke ve kuralları çerçevesinde 2577 sayılı Yasanın öngördüğü usullere tabi olarak manevi tazminat ödenip ödenmeyeceğine ilişkin yargusal incelemesinin yapılması gerekmektedir.”

22. Dairenin 14/11/2019 tarihli ve E.2019/5185, K.2019/7857 sayılı ilamının ilgili kısmı şöyledir:

“Dava konusu istem: Davacıardan H.S.’nin eşi, diğer davacıların babası olan Ö.S.’nin 22/09/2009 tarihinde Hakkari ili ... köyünde çobanlık yapmaktaki mayına basması sonucu vefat etmesi olayında davalı idarenin hizmet kusuru bulunduğundan bahisle uğrandığı iddia olunan zarara karşılık eş H.S. için 50.000,00 TL, diğer davacılar için ayrı ayrı 10.000,00 TL olmak üzere toplam 140.000,00 TL manevi tazminatın yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istenilmektedir.

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: Van 2. İdare Mahkemesinin ... tarih ve ... sayılı kararıyla; Danıştay Onbeşinci Dairesinin ... tarih ve ... sayılı bozma kararına uyularak, davacılar yakınının ölümünün terör eylemi sonucu gerçekleştiği, olayda idarenin kusurlu ve kusursuz sorumluluk halinin bulunmaması nedeniyle meydana gelen manevi zararın sosyal risk ilkesine göre tazmini gerektiği, meydana gelen olay neticesinde davacı H.S.’nin eşi ve diğer davacıların babası olan Ö.S.’nin beklenmeyen ölümü karşısında davacıların acı, ızdırıp ve elem yaşadıkları göz önünde bulundurularak, tazminat istemine konu olan terör olayının meydana geliş şekli dikkate alınarak, müteveffanın eşi H.S. için 25.000,00 TL, çocukları için taleple bağlı kaldırarak ayrı ayrı 10.000,00 TL olmak üzere toplam 115.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği gerekçesiyle davanın 140.000,00 TL manevi tazminat isteminin 115.000,00 TL’lik kısmının kabulüne ve başvuru tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı idare tarafından davacılarca ödenmesine, 25.000,00 TL’lik kısmının reddine karar verilmiştir.

...

HUKUKİ DEĞERLENDİRME :

İdare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarının temyizen bozulması, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 49. maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı halinde mümkündür.

Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçelerde ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle: ... temyize konu kararının ONANMASINA...”

23. Dairenin 27/2/2020 tarihli ve E.2019/3019, K.2020/987 sayılı ilamının ilgili kısmı şöyledir:

“Dava konusu istem: 29/10/2011 tarihinde, Bingöl ili ... Caddesi üzerinde canlı bombanın üzerindeki bombayı patlatması sonucunda davacıların eşi / annesi olan N.B.’nin vefat etmesi nedeniyle yoksun kalınan destek zararının K.B. için 96.839,66 TL, H.B. için 17.039,61 TL, C.B. için 13.631,69 TL, İ.B. için 4.543,90 TL maddi tazminatın

29/10/2011 tarihinden işleyecek yasal faizle birlikte, ölüm olayı nedeniyle duyulan elem ve ızdırabın hafifletilmesi için müteveffanın eşi K.B. için 100.000,00 TL, çocukları İ.B. için 50.000,00 TL, H.B. için 50.000,00 TL, C.B. için 50.000,00 TL ve annesinden sonra vefat eden V.B. adına mirasçılara ödemek üzere 10.000,00 TL manevi tazminata olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte tazmini istenilmiştir.

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: Elazığ (Kapatılan) 2. İdare Mahkemesi kararıyla: Anayasamızın 125. maddesinde idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğunun hükmüne bağlandığı, idarenin, üstlendiği kamu hizmetlerini gereği gibi yerine getirmekle yükümlü olduğu, hizmetin işleyişi ve yerine getirmesi sırasında gerekli önlemlerin alınmaması, hizmetin hiç işlememesi, iyi işlememesi, kusurlu işlemleri nedeniyle kişi veya kurumlara verilen zararın sorumlu olan idarece tazmininin zorunlu olduğu, uyumsuzluk konusu olayda maddi tazminat miktarının hesaplanması amacıyla re'sen belirlenen bilirkışı Av. M.A.B. tarafından 14/04/2015 tarihinde Malatya İdare Mahkemesine ibraz edilen raporda; müteveffanın 20/11/1975 doğumlu olduğu dikkate alındığında yaşama şansının D.İ.E. Beklenen Ömür Yılı Tablosuna göre 37,36 yıl olduğu, eşinin yaşama şansının ise 27,54 yıl olduğu varsayılarak yapılan hesaplamada, davalı idarenin kusur oranı dikkate alındığında, K.B.'nin destek kaybının 113.078,63 TL, İ.B.'nin destek kaybının 7.914,71 TL, C.B.'nin destek kaybının 10.394,46 TL, H.B.'nin destek kaybının 19.597,66 TL toplam destek kaybının 150.985,46 TL olarak hesaplandığının görüldüğü, dosya içinde mevcut tüm bilgi ve belgeler ile raporların değerlendirilmesinden, olayda idarenin hizmet kusurunun bulunduğu ve meydana gelen zararı tazminle yükümlü olduğu sonucuna varıldığı, sonuç olarak, dava dosyasındaki bilgi ve belgeler ile bilirkışı raporuna göre davacı için toplam 150.985,46 TL maddi tazminatın, dava açma tarihi olan 02/12/2011 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte hesaplanarak davacılara ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine, manevi tazminat talebinin ise, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkında Kanun ile terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddi zarara uğrayan kişilerin, sadece maddi zararlarının karşılanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlendiği, manevi zararın tazminine yönelik herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş ise de, Anayasamızın 125. maddesinin son fıkrasındaki: "İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür." hükmü uyarınca, terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler ya da terör eylemleri nedeniyle manevi zarara uğrayan kişilerin söz konusu zararlarının da tazmininin gerekeceği ve manevi zararın tazmini talebiyle yapılan başvuruların genel hükümlere göre değerlendirilmesi gerektiğinin açık olduğu, idarenin hukuki sorumluluğunun sadece kusur esasına, hizmet kusuru teorisine dayanmamakta olduğu; idarenin, kusur koşulu aranmadan da sorumlu sayılabileceği, kural olarak idarenin, yürüttüğü hizmetin doğrudan sonucu olan, nedensellik bağı kurulabilen zararları tazminle yükümlü olduğu, ancak istisnaen, değişen ve gelişen toplumsal ihtiyaçlara bağlı olarak yukarıda anılan Anayasa hükmünü geniş yorumlamak suretiyle idarenin, faaliyet alanıyla ilgili, önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemediği bir takım zarar ile kamu görevlilerinin kişisel kusurlarının ve hatta üçüncü kişilerin eylemlerinin doğurduğu zararları da nedensellik bağı aramadan tazmin etmesi gerektiği, kolektif sorumluluk anlayışına dayalı, sosyal risk adı verilen ilkenin, öğretide ve yargısal içtihatlarla kabul edilmiş olduğu, ülkemizin belli bir yöresinde yoğunlaşan terör eylemlerinin Devlete yönelik olduğu, devletin anayasal düzenini yıkmayı amaçladığı, bu tür olayların zarar gören kişi ve kurumlara karşı kişisel husumetten ileri gelmediği bilinmekte ve gözlenmekte olduğu, sözü edilen eylemler nedeniyle zarara uğrayan, terör eylemlerine herhangi bir şekilde katılmamış olan kişilerin kendi kusur ve eylemleri sonucu değil toplum içinde ortaya çıkan olaylardan zarar gördüğü, başka bir deyişle toplumun birer parçası olmak sıfatıyla zarar gören kişilerin belirtilen şekilde ortaya çıkan zararlarının özel ve olağan dışı nitelikleri dikkate alınıp nedensellik bağı aranmadan, terör olaylarını önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemeyen idarece yukarıda açıklanan sosyal risk ilkesine göre tazmininin gerektiği, esasen terör olayları

sonucu ortaya çıkan zararların idarece tazmininin, böylece topluma pay edilmesinin hakkaniyet gereği olduğu gibi sosyal devlet ilkesine de uygun düşeceği, uyuşmazlık konusu olayda, davalı idareye yüklenebilecek herhangi bir hizmet kusuru bulunmadığı, ancak, terör olaylarının sık sık meydana geldiği bir bölgede, Anayasal düzene, Devlete ve toplumun bütünlüğüne yönelik bulunan terör eylemleri nedeniyle davacıların uğradığı manevi zararın genel güvenlik ve asayiş sağlamanın, toplumun can ve mal güvenliğini korumak, terör olaylarını önlemekle yükümlü olan davalı idarece, sosyal risk ilkesi gereği tazmin edilmesi gerektiği sonucuna ulaşıldığı, bu durumda, davacıların oğlu /kardeşi olan V.B.nin (Kararda sehven sadece bu şekilde yazılsa da ve 'davacıların eşi / annesi N.B. ve oğlu/kardeşi V.B.nin de' vefat etmesi şeklinde anlaşılacağı açıktır.) vefat etmesi nedeniyle ağır acı ve elem duyduklarının açık olduğu, manevi tazminatın bir zenginleşme aracı olamayacağı ilkesi de dikkate alındığında, uğradıkları manevi zarara karşılık; davacılarından müteveffanın eşi / babası olan K.B. için 50.000,00 TL, kardeşi / çocuğu İ.B. için 25.000,00 TL, kardeşi / çocuğu H.B. için 25.000,00 TL, kardeşi / çocuğu C.B. için 25.000,00 TL manevi tazminatın dava açma tarihi olan 02/12/2011 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davacılar a ödemesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmiştir.

...

İNCELEME VE GEREKÇE :

MADDİ OLAY :

Mahkeme Kararının manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne ilişkin kısmının incelenmesinden:

İdare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarının temyizden huzulması, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı hâlinde mümkündür.

Temyizen incelenen kararın belirtilen kısmı usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bu kısmının huzulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

Mahkeme kararının maddi tazminat talebinin kabulüne ilişkin kısmının incelenmesinden:

Uyuşmazlık, 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğünden sonra gerçekleşen dava konusu olayda, karşılanması talep edilen maddi zararın 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre genel tazminat hukuku ilke ve kuralları kapsamında mı yoksa, 5233 sayılı Kanun'un kendi özel düzenlemeleri kapsamında mı karşılanacağı hususundan doğmaktadır.

...

HUKUKİ DEĞERLENDİRME:

Her ne kadar davacılar tarafından dava konusu olay nedeniyle uğradığı maddi zararların genel tazminat hukuku ilkeleri kapsamında hizmet kusuruna dayanılarak karşılanması gerektiği ileri sürülmüşse de; 5233 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde de açıklandığı üzere anılan Kanunun yürürlüğünden sonra meydana gelen ve idarenin kusur ya da kusursuz sorumluluğunun bulunmadığı terör olaylarında da anılan Kanunun uygulanacağı ve 5233 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Yönetmeliğin, "Yaralanma, engelli hale gelme ve ölüm

hallerinde yapılacak ödemeler" başlıklı 21. maddesinde anılan hallerde maddi zararların nasıl hesaplanıp karşılanacağıın özel olarak düzenlendiği, bu nedenle maddi zarar talebinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Anayasa Mahkemesince de yukarıda gerekçesine yer verilen kararda; idare, hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk hallerinde meydana gelen gerçek zarardan sorumlu olurken, sosyal risk ilkesinde sulh yoluyla ödenecek tazminat miktarının yasa koyucu tarafından yasayla belirlenmesinin Anayasa'da güvence altına alınan sorumluluk hukukunun temel ilkelerine aykırılık oluşturmayacağı değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

Bu halde İdare Mahkemesince; olayın terör olayı olması ve olayda idareyi kusurlandıracak herhangi bir ihbar, istihbari bilgi ve belgenin bulunmadığı, idarenin kusurlu veya kusursuz sorumluluk sebeplerinin olmadığı gözetilerek davanın maddi tazminata ilişkin kısmının, sosyal risk ilkesinin kanunlaşmış hali olan 5233 sayılı Kanun kapsamında hesap edilmesi gerekirken idarenin kusur sorumluluğuna dayanılarak destekten yoksun kalma tazminatı ödenmesine karar verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir.

KARAR SONUCU

Açıklanan nedenlerle; ... kararının, manevi tazminatın kısmen kabulüne ilişkin kısmının ONANMASINA; maddi tazminatın kabulüne ilişkin kısmının BOZULMASINA..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 8/9/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu; devletlerin vatandaşlarını koruma görevi bulunduğunu, aynı saatler içinde üç farklı yerde ciddi boyutta patlamaların gerçekleştiğini, bu büyüklükteki bir olayın istihbaratının önceden alınmamasının kolluk kuvvetlerinin zafiyetini ve görevin gereği gibi yerine getirilmediğini gösterdiğini, İdarelerin sorumluluğunun bulunduğunu belirterek Anayasa'nın 17. ve 19. maddelerinde yer alan hakların ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

26. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

27. Anayasa'nın "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağılı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen patlamada ağır şekilde yaralanmıştır. Eylemin potansiyel olarak öldürücü niteliği olması ile mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları gözönünde bulundurulduğunda başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

29. Anayasa Mahkemesi, yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesini Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirerek devlete üç tür yükümlülük yükleyecek şekilde yorumlamış ve bu yükümlülüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin değerlendirmelerinde gözönüne alacağı ilkeleri belirlemiştir. Bu yükümlülüklerden ilki kasıtlı ve hukuka aykırı olarak öldürmeme yükümlülüğü (negatif yükümlülük), ikincisi her türlü tehlikeye karşı bireylerin yaşam hakkını koruma yükümlülüğü (pozitif yükümlülüğün maddi boyutu), üçüncüsü ise doğal olmayan her ölümle ilgili etkili soruşturma yükümlülüğüdür (pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu). Bireysel başvurunun yaşam hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için kamu makamlarının yaşam hakkının koruma alanına kasıtlı eylemleri veya ihmal suretiyle tezahür eden eylemsizlikleri ile bir müdahalesinin gerçekleştiği iddia edilmelidir. Başka bir anlatımla yaşam hakkı kapsamında yapılacak bir inceleme ancak yetkili makamların kusura dayalı sorumluluğunun ileri sürüldüğü hallerde söz konusudur. Bir ölümden kusursuz sorumluluk ilkeleri gereğince sorumlu olduğunun ileri sürülmesi hâlinde ise bireysel başvurunun açıklanan gerekçelerle yaşam hakkı kapsamında incelenmesi mümkün değildir (*Aziz Biter ve diğerleri*, B. No: 2015/4603, 19/2/2019, §§ 58, 59).

30. Bu açıklamalar çerçevesinde somut başvuruya bakıldığında başvurucağın şikâyet ettiği husus, meydana gelen patlama sonucunda yaralanmasından gerekli istihbarat çalışmalarının yapılamaması nedeniyle devletin sorumlu olduğuna dairdir. Başvurucağın şikâyetinin devletin koruma yükümlülüğü kapsamında incelenmesi gerektiği açıktır.

31. Pozitif yükümlülükler kapsamında devletin yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını kamu görevlilerinin, diğer bireylerin hatta kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi vardır. Devlet, öncelikle yaşam hakkına yönelik tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal düzenlemeler yapmalı; bununla da yetinmeyerek gerekli idari tedbirleri almalıdır. Ayrıca devlet, anılan yükümlülük kapsamında bireyin yaşamını her türlü tehlike, tehdit ve şiddetten korumalıdır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50, 51).

32. Bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğu kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda kamu makamlarının makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlem alması gerekir. Ancak özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında pozitif yükümlülük kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanamaz (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 53).

33. Somut olayda başvurucağın: devletin, diğer bir deyişle kamu görevlilerinin yaşamı korumak için makul ölçüler çerçevesinde idari tedbirler alma konusunda ihmalkârlık yaptığını ileri sürmektedir ve bakılmakta olan başvuruyu söz konusu olay nedeniyle

uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararların tazmini için genel hükümlere göre idari yargı mercilerinde açtığı tam yargı davasının reddedilmesi üzerine yapmıştır.

34. Başvuruya konu uyuşmazlıkta Mahkeme, başvuruya dayanak teşkil eden terör eyleminde başvurucunun hedef alınmadığını, söz konusu olayın El Kaide terör örgütü bağlantılı olarak organize edilen bir eylem olduğunu ve bireysel bir olay olan terör eylemine yönelik herhangi bir ihbarın ya da istihbari bilginin idareye intikal etmediğini belirtmiştir. Ayrıca zararın İdarelerden kaynaklanan bir sebepten değil üçüncü şahısların kusurundan doğduğu sonucuna varmıştır (bkz. §§ 13, 14).

35. Buna göre kamu makamlarının bahsi geçen terör eyleminden haberdar olduklarına yönelik herhangi bir bilginin bulunmaması ve bazı durum ya da koşullarda terör eylemlerinin öngörülmesi ve engellenmesindeki imkânsızlıklar gözönünde bulundurulduğunda mevcut olayda devletin kusurlu sorumluluğunun bulunduğunu kabul etmenin kamu makamları üzerinde aşırı yük meydana getirecek bir yorum olacağı aşıktır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Maddi ve Manevi Tazminat Taleplerinin Reddedilmesi Nedeniyle Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

37. Başvurucu; terör saldırısı nedeniyle meydana gelen patlama sonucunda ağır şekilde yaralandığını, başlangıçta %10 oranında olan iş gücü kaybının daha sonra artarak %45 oranına yaklaştığını ve sağ gözünün kalıcı olarak görme yetisini kaybettiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca; zararında idarenin sorumluluğunun bulunduğunu, sosyal risk ilkesi gereği idarenin önlemekle yükümlü olduğu ama önleyemediği terörden kaynaklı zararları nedensellik bağı ve kusur koşulu aranmadan karşılaması gerektiğinin yargısal içtihatlarda ve doktrinde belirtildiğini, maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmemesi ve davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan açtığı davanın reddedilmesi sonucunda aleyhine toplam 5.230 TL vekâlet ücretine hükmedildiğini, aleyhine hükmedilen söz konusu vekâlet ücreti nedeniyle büyük zarara uğradığını da ifade etmiştir.

b. Değerlendirme

38. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, § 16). Somut başvuruda başvurucunun şikâyetlerinin özünü, maddi ve manevi

zararlara yönelik tazminat talebinin idare hukukunun genel hükümleri uyarınca incelenmemesi ve bu suretle reddedilmesine ilişkin olduğundan şikâyet adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Genel İlkeler

41. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

42. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biridir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

43. Mahkemeye erişimi etkisiz kılacak ya da yargı yoluna başvurmayı önemli ölçüde zorlaştırıcı veya caydırıcı nitelikte (AYM, E.2013/40, K.2013/139, 28/11/2013) ya da kişinin mahkemeye başvurmuş olmasını anlamsız hâle getiren sınırlamalar, mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (*İbrahim Can Kişi*, B. No: 2012/1052, 23/7/2014, § 31).

44. Öte yandan bir tazminat veya tam yargı davasına konu olan alacağa ilişkin mevzuat hükümleri kapsamında yürütülen yargılamada, kişilerin taleplerini başlatırları usulde hataya düşülerek incelemenin yapılacağı mevzuat kaynaklarının daraltılmasının belirtilen anlamda dava açılması ile ilgili bir kısıtlama olarak değerlendirilmesi ve bu müdahalenin mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerekmektedir (*Emir Ağgül ve diğerleri*, B. No: 2014/16320, 21/11/2017, § 63).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

45. Somut olayda başvuruçunun terör eyleminde patlatılan bomba sonucunda yaralanması nedeniyle maddi ve manevi tazminat istemine yönelik idari başvurusunu ve ardından açtığı davasını 5233 sayılı Kanun kapsamında değil tazminat hukukunun genel ilkelerine dayandırdığı açıktır.

46. Nitekim başvuruçunun maddi ve manevi tazminat talebi ilk derece mahkemesince önce tazminat hukukunun genel ilkelerine dayalı olarak kısmen kabul edilerek tazminata hükmedilmiştir. Herleyen süreçte Mahkemece Danıştayın bozma kararına uyularak başvuruçunun zararının İdarelerden kaynaklanan bir sebepten değil üçüncü şahısların kusurundan doğduğu ve bu nedenle kusurlu veya kusursuz sorumluluk ilkeleri uyarınca idarenin sorumluluğu cihetine gitme olanağı bulunmadığı belirtilerek maddi ve manevi tazminat istemine yönelik davanın reddine karar verilmiştir. Öte yandan kararda, davanın reddedilmesinin idarenin 5233 sayılı Kanun'dan doğan sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı ve başvurusu hâlinde 5233 sayılı Kanun çerçevesinde ödenmesine karar verilip henüz tahsil edilmeyen tutarın başvuruçusu tarafından istenebileceği de belirtilmiştir (bkz. § 14).

47. 5233 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde Kanun'un çıkarılış amacı "... terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin maddi zararlarının yargı yoluna gitmelerine gerek kalmadan, idarece en kısa süre içinde ve sulh yoluyla karşılanması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ancak bu yolla sonuç alamayanların başvuruları, verilen tazminat miktarlarının haksız zenginleşme aracı olarak kullanılmasının önlenmesi..." şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesinin madde gerekçesinde "Zararların sulhen karşılanması yöntemi ile mağdurların yargı yoluna gitmelerine gerek kalmaksızın kısa sürede zararlarının giderilmesi amaçlanmıştır." ifadesine yer verilmiştir.

48. 5233 sayılı Kanun'un 1., 2., 7. ve geçici 1. maddelerinde geçen "maddi" sözcüğünün iptali istemiyle açılan davada verilen kararda da Anayasa Mahkemesince, 5233 sayılı Kanun'un terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin maddi zararlarının özellikle yargı yoluna gitmelerine gerek kalmadan idarece en kısa süre içinde ve sulh yoluyla karşılanması amacıyla hazırlanmış bir kanun olduğu belirtilmiş, Kanun'un bu yönüyle zarara uğrayan vatandaş ile devlet arasındaki uyumsuzlukta yargı yoluna gidilmeden alternatif bir çözüm yöntemi getirdiği vurgulanmıştır. Ayrıca 5233 sayılı Kanun'un idarenin eylem ve işleminin sonucu olmayan ve herhangi bir idari işlem veya eylemle doğrudan nedensellik bağı da bulunmayan ancak terör ve terörle mücadele sırasında meydana gelen zararların tazmini yolunu açan, bu anlamda idarenin kusursuz sorumluluk alanını genişleten bir kanun olduğu ifade edilmiş; 5233 sayılı Kanun'da yer alan sorumluluğun dayanağını kusursuz sorumluluğun bir türü olan ve bilimsel ve yargısal içtihatlarla geliştirilen sosyal risk ilkesi oluşturduğu belirtilmiştir. 5233 sayılı Kanun'un idarenin kusursuz sorumluluk alanını genişletmekle birlikte Kanun'un 12. maddesinde "sulh yoluyla çözülemeyen uyumsuzluklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır" denilerek Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasına paralel bir düzenlemeye yer verildiği ve idarenin sorumluluk alanını daraltan ya da idari işlem veya eylemlere karşı yargı yolunu kapatan bir hüküm içermediği değerlendirilmesinde bulunulmuştur (bkz. § 20).

49. Anayasa Mahkemesinin anılan kararında belirtildiği üzere idarenin sorumluluk alanını daraltan veya idari eylemlere karşı yargı yolunu kapatan bir hüküm içermeyen 5233 sayılı Kanun, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin zararlarını en kısa süre içinde ve sulh yoluyla karşılanmasını ve bu suretle yargı yoluna gidilmeksizin uyumsuzluğun alternatif bir yöntemle çözümünü amaçlamaktadır. Buna karşın getirilen çözümü ve sulh teklifini kabul etmeyen ya da 5233 sayılı Kanun'la öngörülen alternatif yöntemle müracaat etmeyen başvuruçuların tazminat

hukukunun genel ilkelerine göre dava açmalarına ve davaların tazminat hukukunun genel ilkelerine göre incelenmesine yönelik ise herhangi bir engel bulunmamaktadır.

50. Buna göre 5233 sayılı Kanun'un geçici maddelerinde yer alan ve açıkça belirtilen dönemler dışında meydana gelen terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle oluşan zararların tazmini isteminde mutlak olarak 5233 sayılı Kanun'da öngörülen usulün işletilmesi gerekmemektedir.

51. Somut başvuruda tazminat hukukunun genel prensiplerine göre açılan davada Mahkemece başvuruçunun sosyal risk ilkesi uyarınca tazmini gereken maddi ve manevi zararının bulunup bulunmadığı hususunda hiçbir değerlendirmede bulunulmamış, bu suretle başvuruçuyu açtığı davayı tazminat hukukunun genel hükümlerine göre inceletme imkânından mahrum bırakılmış ve bu durum başvuruçunun mahkemeye erişim hakkına ölçsüz bir müdahale oluşturmuştur.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

53. Öte yandan yeniden yapılacak yargılama üzerine verilecek kararda tekrar değerlendirileceğinden başvuruçunun aleyhine nispi vekâlet ücretine hükmedildiği iddiasına yönelik inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvuruçunun İddiaları

54. Başvuruçuyu, davanın açıldığı tarihten kararın kesinleştiği tarihe kadar yaklaşık 12 yıl geçtiğini ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

55. Bireysel başvuru sonrasında 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

56. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi, yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

57. *Ferat Yüksel* (B. No: 2014/13828, 12/9/2018, §§ 27-34) kararında Anayasa Mahkemesi yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolun başarı şansı sunan, yeterli giderim sağlama kapasitesi

bulunan, ulaşılabilir bir yol olduğunu tespit etmiştir. Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tktilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tktilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (*Ferat Yüksel*, řř 35, 36).

58. Mevcut başvuruda söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

59. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tktilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

60. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şoyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hlnde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava aıtılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

61. Başvurucu, ihlallerin tespit edilmesi ile maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

62. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (*Alığul Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

63. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, řř 55, 57).

64. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğ.leri (2)*, §§ 57-59, 66, 67).

65. İncelenen başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

66. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

67. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

68. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 6. İdare Mahkemesine (30/4/2014 tarihli ve E.2013/2018, K.2014/809 sayılı kararlar ile ilgilidir.) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 239,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.239.50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/9/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Selahaddin MENTEŞ